

Pridplatu na celu god 3 for., na pol god 1 for. 50 nov. na četvert, 7; nov.
Za Srbiju 30, 15, 7 1/2 groša. Izlazi svake Nedjelje jedanput.

Pisma svakoverstna predmeta molimo na uredničtvo uputiti.
Nep. nogama naprijamo.

God. II. U Kalači

U Četvrtak 9. Ožujka 1871.

Broj 10.

Dajte nam Svietlosti da živimo.

To sad već svako diete, ako nije u šumi odraslo znade : da se čoviek obražava po nauku koji se u crkvi i školi pridaje. Od crkve nije nam volje danas govoriti, ta u toj jošter gdje i gdje bunjevac i šokac prvo zauzmlje miesto, s kojeg ako ga drugi narodi brojom i imetkom iztisnu, to neće moći ikog drugog, već sama sebe kriviti. Jel čovieka a koje za život neobičaju smistjati, već ako je tkoji mrtvilom postao — onda ga kao smetnju — sputa odtiskaju.

No kad je još tamo i vamo za Bunjevca i Šokca u crkvi prostrano miesto, da se može po volji s Bogom razgovarati, i silne milosti od Njeg izprositi. Šta fali još Bunjevci i Šokcu? ta ima svoje poglavare koji će mu iztolmačiti šta mu valja platiti, ima svoje Svećenike koji će posvetilište i u njegovo ime prikazati, ime Meštrove koji će u crkvi — po jednu pismu i na njegovom jeziku odpivati. Šta bi još trebalo tom bunjevci i Šokcu? Valjda da mu drugi pošteni ljudi golu i bosu diecu zaodiju, da mu dugove izplatjaju, da mu založene zemlje izkupljaju, da miesto njeg štiju pišu i računaju, no k tomu još da za njeg i rade, onda bi valda Bunjevac i Šokac u životu ostao. Jel škola svakom dietetu otvorena stoji, pop uvek navieštjuje i Otee svietuje : da diecu svoju tamo šalju učitelji svaki dan su u školi, u obilženi sat, čekajuć malanu dičiecu, da jim pridaju nauke, tkoje kriv dakle, što švabče i magjarče nauči ono što mu je za život potreбно — da svojim očima gleda, svojim

nogama hoda., da svojim umom misli, svojim srcem osi-ća. Jel tko ktomu kriv — što bunjevac i šokac zalud zidja škulu, zalud platja učitelja kad ona ostaje prazna, a ovaj neima učenika? To je sve istina, kad ovako go-vore ljudi onda moramo zanimiti, jel proti istine nećemo vojevati, što je od Israela rečeno to se može od ovakog bunjevca i šokca opetovati, „pogub tvoj u tebi istomu.“ Al sad neka je nama slobodno smirno zapitati : dali su to sve škole, bunjevačke i šokačke u koje prizivate bu-njevce i šokce? ili su valjda višeputa magjarske? Ne spadamo u broj onih ljudi koji bi hteli da bunjevac i šokac magjarski neuči, dok se ova kraljevina zove ugar-ska, dok u zakonu bude jedan jezik — po kojim se različite narodnosti u jedno državno klupče namotavale budu, donle će mo mi uvek i zato vojevati, da se dieči-ca bunjevačka i šokačka i na magjarski jezik poučavaju, jel našaje vruća želja : da bunjevac i šokac bude prvi u znanosti, umitnosti trgovini, zanatu i poljodilstvu — a i to smo uvižbali: da je istina što latinac kaže : da ko-liko tko jezika govori toliko ljudi vriedi.

DOMACI POSLOVI.

O ČEM SE BAVE NA UGARSKOM SABORU?

Prošasti dnevah vodila se poduža prepirka o zna-menitoj stvari. Kad se 1867. godine Austro-Ugarska zajednica ustavno uredila, onda je uzakonjeno : da re-dovna vojska pod zajedničkim bariakom i upravom osta-ne, a uz tu i tamo i ovde domobranstvo uvedeno i svako svojim vojnim ministaru budne podvrženo, uslid toga

1868. god. osnovan je zakon koji uvod domobranstva uređiva po tomu je ugarsko domobranstvo već na 140. hiljada uzrazlo — ministarstvo kani to i nadalje snovati — zatoje od Sabora troška zaiskalo — što je povodom služilo g. Tisza da predbaci ministarstvu koda nebi imalo podpunu pouzdanost u domobranstvo buduće neće da u to nize topničke uvede, i to sve sbog zajedničke vojske — miesto koje bi radie svoju rodjenu imali — na što je g. Andrasya domobranski ministar odvratio: da je ministarstvo sve svoje sile izazvalo i u ono doba — kada je ustanova domobranstva baš od protivne strane po novina nemilo napadana — da ovu snagu domovine ustanovi — i izvie — zato je i sad ovima mitraellese nabavilo. Zajedničko načelo nebi se uvodu topničkih četah protivilo, da ministarstvo raspolaže potrebnim novcem i častnicima koji bi za ove čete tribovali, al kad topništvo dulje vrieme za izobraženje iztraživa, nego što je za domobranstvo odlučeno i kad i sad dočim armadna domobranksa samo 140 hiljada broji 1600 častnikah, i 3000 podčastnikah manjka — onda kad će skoro ta četa do 300 hiljada naraziti od topnički četa se neda ni sanjati; najskole kad na sadanjem stepenu vojne znanosti snaga jedne države, ne sastoji samo u mnogobroju, već i Obraženju vojnikah — pa pristroyenju, svakovrstnih oružah. Indi baš zato da se pokaže da vlada ni toj nakani nije protivna, dragovoljno će primiti, ako će velikaši i bogataši ugarski po primeru Englesah svojim troškom topništvo za domobranksa sastaviti. O toj prepirki to nas je sneveselilo: što iz usta g. Frigješa Podmaniczkye razumismo: da se, ugarska intelligencia u malom broju u ovih četa nalazi, čemu ako bi uzroka tražili, toga nebi u drugom nači mogli: već ili je ta ustanova duhu narodnom protivna, ili je intelligencia duh vojni izgubila — što po domovinu nimalo nebi prijatno bilo.

KUĆNI POSLOVI.

LIST IZ RIMA.

Dobro činiti onomu, komu smo dužni i obvezani, pravo rekuć, nema nikakve zasluge ni prid Bogom, ni prid ljudmi, jer kakono Pravda vična govori: sve li učinište, što je zapovid, recite: sluge smo nizakouju korist. Zaglavak, da po bunjevačku reknem, môga prijašnjega lista bijaše: da je talijanski kralj na koncu prošle godine bio u starom Rimu. Svašta se tu govorilo o njegovom dolazku. Niki veljaše, da je došao u Rim suze otrti onim, koji po izlivu Tibera oštetovaše i nastradaše. Istina je, da je zagrebó na hartiji dvi stotine hiljada franaka, koja vist štampana bijaše i na čoške prilipljena. Al rimljani, čim to opaziše, blatom su pomazali i pokaljali ime kraljevo. Za što to? Zato, jer su svi vrlo dobro znali i uvireni bili, da od toga novca nitko ni božje krajcare viditi neće, a kamo li što god dobiti. A i odkud bi mogo što god darovati kralj talijanski? Kad mu blagajna navik prazna? A osim toga, kad on ili sin u Rim hoće, da dodje, iz svekolike talijanske moraju kupiti bezposlice i lopove, te jih na željeznici u Rim dovadjati, da se kod stališta porredjaju i svi iz jednoga grla dreknju: živio, kad kralj ili kraljević sa željeznice sidje. A to sve hoće novaca. Ali još ni to nije dosta, ove ljude bo treba nahraniti, da ne malaksaju na putu, i dobro napojiti, jer kad grlo nije oprano i dobro pokvašeno, slabo mu jek zvoni. Pa još uz to mora se i nadnica platit tim ljudim, jer ako ništa ne dobiju, drugi put, kad jih, pozovu, da viču kralju: živio,

— neće doći, te tako nikoga neće biti, ko da pravi smutnje. Oni, koji su lošije obučeni, dobivaju nadnice dva franka, a koji su pak malo na gospodsku zaodiveni dobivaju pet franaka.

Sveti Otac vidivši ovu oskudu sirotih rimljana srdcem je klonio te odlučio izdati okružnicu, u kojoj poziva popove i sve velikaše, da svaki po imetku daruje, koliko može; koje novce imaju se poslati namistniku sv. Otea, koji će te novce oštetovanim razdiliti onako, kako Bog i ljubav bratinska zahtiva. Ovo je i zato učinio sveti Otac, jer je znao, da vlada talijanska daje onim samo podpore, koji proti papi i svetoj viri rade.

Dvajest-trećega sičnja u četiri sata posli podne stigao je u Rim sin kralja talijanskoga sa principkinjom zajedno. Kiša je padala taj dan, kao da se nebo otvorilo, zata nisam mogao izvući noge iz kuće; baš sam hodo gori-doli po sobi, kad eto ti najedanput zvono na Kapitolu zazvonilo, zatim pak okrenili topovi jaukati. Nisam znao, što to mož biti, zato otvoriv prozor zapitah komšije, što znači ta huka-buka? Ni jeli se digla buna u gradu? Na što mi oni odgovori: raduju se slobodnjaci na dolazku kraljevića, te zato sad prave graju. Istina je, da sam ja već znao, da će kraljević u Rim stignuti, nu sam mislio, da ga neće ovako obilno dočekati, te da će i on po stopah otea unići u vičnu varoš, tojest noćom, kad ga nitko ne vidio bude. Al sve uzalud, on se htio pokazati, otac je barem imao toliko čovičnosti, da se nije s balkona puku pokazao, s kojega se navišćuje rimljanom i š njimi svemu kršćanskomu vilajetu nov papa, koji sa otoga istoga balkona nebeski blagosov dili puku. Nu kraljević se usudio pokazati puku na tom balkonu sa svojom gospojom. Prije nego li se sutno počelo vaćati, dala se zapovid, da svaki rimljanin na čast kraljevića sviču izmetne na prozore, što su mnogi i učinili, da bar ovim putem sačuvaju prozore čitave.

I dosad si mogao u svakoj crkvi naći rimljana, gdi se Bogu mole, al od kako su ovde ovi bezbožnici, neću lagat, ako reknem, da su pritrostručili njeve zažgane molitve, kojmi Boga prose, da jih oslobodi od ovoga biča božjega, što im se u talijanih oko vrata smotao, te jih gnjavi — sve, da jih uguši. Na čast svetoga Josipa, zaštitnika Majke Crkve, držala se trodnevica trećeg, četvrtog i petog Veljače u crkvi svetoga Ignacije. Posljednji dan s prisvetim Sakramentom dao je blagosov jedan kardinal, na što svi, što su u crkvi bili, klekli i ponizno blagosov primili; nu dva vojnika talijanska bivši ovamo poslana smutnje praviti, kad se blagosov davao na srid crkve okrenuli su igrati i po talijansku kolo zavoditi. U toj istoj crkvi ovih dana dva svitovna čovika su se šetala sa šeširom na glavi i smotkom u ustiju. Ovakim ljudem, što smutnje daju na svetom mistu, ne smi čovik ništa reći, jerbo su gotovi rat i kavgu zametnuti i u crkvi.

Na poklade kao svagdi, tako i ovde ne fali budalaštine, te još ovde valjada više, nego ma na kojem kraju svega svita. Dok još Papa bijaše kralj Rima i onda su bile dopuštane vašange, nu nikad se nije radilo proti viri. Sad pravi rimljani ne čine maškare. Plemići rimski većinom otidjose iz Rima, dok ne prodju ovi dani budalaštine, neće se ni kući vratiti, da ne budu nazočnici ovih grihota, koje se sad tvore po ulicah rimskih. A oni pak, koji su ovde, ni na ulicu izići neće im se, ako im baš nije od velike potrebe.

Vlada talijanska, da zablišti i zamaže oči svemu svitu, i da pokaže, da su rimljani za nju oduše vljeni, dala

je napraviti haljine maškaram, u koje da obuče smet puka. Štano ga je na čošah rimskih skupila i podplatila; i iz drugih krajeva Italije ovamo dovezla. Ovaj gad sad se obuče u te haljine, koje vlada i vladini ljudi dile, pak hoda tamo-vamo po sokacih i nasrće na pošteni čeljad. A kako vam viru katoličku i sve ono, što samo duh katolički izmisliti, izvesti i učiniti može, iz smijavaju i za ludoriju smatraju, nek mi je dosta jedan vam samo dogadjaj pridočiti, koj se dogodio četrnajstog veljače na prvoj ulici rimskoj, gdi je i mlad kraljević nazočan bio i s jednoga balkona gledao, kako se vira katolička izsmijava. Čuli su bo talijani, da se duh katolički na sve strane diže i svoju oduševljenost i srdačnost puk prama svetoj stolici očituje, to su izmislili da se spravlja kao križari svetoga Oca osloboditi iz ruku bezbožnih i nezahvalnih sinova talijanskih, koj sad ko zarobljen sidi i tuguje, te čeka, kad će mu svaniti.

Dakle sad da izmijaju ovu oduševljenost katolika, četrnajstog veljače, kao što sam reko, pružila se jedna dugačka pruga priobučenih križara. Nikoji su beli obučeni na popovsku, nikoji opet na fratarsku. S trga zvanoga pučkoga krenuše se, te prodjoše kroz sav korso (ulica prva rimska); najposli jedan lopov priobučen u haljine crvene jašio je na mazgi; za ovim jedan drugi lopov takodjer priobučen na popovsku nosio je križ, a na križ opet vinsku bocu su natakneli s ovakim napisom: et portae inferi non praevallebunt tojest: vrata paklena neće ju nadvladati; a za križem jašio je jedan treći lopov na magarcu obučen u bile haljine kao sveti Otac, i tako jašec dilio je blagosov onim budalam, koje su se šetale po toj ulici. Vikali su iz svega grla smrt papi, popom, redovnikom i Isusovcem. Od ovoga blagosova dobio je i kraljević, koj, kao što sam već gore reko, s jednoga balkona je gledao, što se tu radi. Nu mislim, da ga ovaj blagosov neće u raj nebeski uvesti, nit mu duši prudit. I dobro bi bilo zapamtiti talijanom, da su one riči: et portae inferi non praevallebunt iz ustiju vične Istine, tojest Sina božjega izišle, s kojmi je Isus u naprid rekao, da će njegova crkva gonjena bit, ali nikad utamanjena, nego sve to jača, što je više progone, te kakovo rast u šumi sve dublje pruža žile u dubljinu i to jači biva, što ga vitar više savija: tako i crkva sve to jača biva, što ju većma gone.

Vlada talijanska sad je imenovala jedno odaslanstvo (deputacija) u Rimu, kojemu je zadato, da sve monastire rimske prigleda. A kamo to slidi, i na što to prigledanje sirotih samostana? Vlada hoće na svaki način, da se priseli u Rim, što prije učiniti nije možna, nego li kuće pripravi za činovnike, koji se takodjer imaju priseliti u papinski grad. Nema vlada u blagajni toliko novaca, da bi sposobna bila nove palače zidjati, dakle opet ma na koju ruku, da se dočepa palača, hoće, da uzme silom monastire od fratara za potribu činovnika, kao što je otela na silu palaču papinu, Kvirinal, za kralja. Više monastira dobili su već zapovid od vlade, da se za nekoliko dana izsele, al namistnik papin opet je dao jednu drugu zapovid redovnikom i duvnam, da se ni za živu glavu ne kreću iz manastira, te zato vlada ako hoće, da monastire posiduje, veli kardinal Patrizi, nek vas silom povuče na sokak, da tako vidi sav svit ovo barbarstvo vlade talijanako.

A kud će onda fratrovi — ovo nam se pitanje prid oči stavlja? Ja vam na to ne znam odgovoriti, pitajte talijane, oni će vam znati odgovor dati, jer oni su ovo

izmislili, da treba monastire uzeti od fratara. Ja mislim, da će jih u šumu ili u pustaru poslati, da tamo o duhu svetom žive. Al ne znam, gdi će naći toliko pustara u Talijanskoj? Ta sve su pustare revni fratrovi pritvorili zemljom plodnom! Sve to štoci moji ima ovaj jedini cil: uništenje redova fratarskih. A to postupanje vlade talijanske, nije drugo, nego politika, koja ovim putem želi uništiti redove u Rimu, kao što je već i u drugih stranah Italije učinila.

Miseca sličnja bijaše ovde jedno poslanstvo iz Belgije, koje je izrazilo svetomu Ocu srdačnost i oduševljenost katolika malene Belgije, koja istina, da je malena, ipak se vidi najviše zauzeta za svetoga Oca, te mu šalje novaca bez pristanka. Samo sad s ovom sgodom ovo poslanstvo donelo je u dar sv. Ocu dvistotine hiljada franaka. — Jedno drugo poslanstvo iz Nimačke stiže baš na Mariu u Rim s darom kao i prijašnji. Ovi posljednji bijaše srični, da su mogli na taj veliki god u papinoj kapelici kod mise papine prisustvovati, i iz rukiju papinih svetim tilom Isusovim se založiti. Posli mise u deset sati stupilo je poslanstvo prid svetoga Oca, koj jih s velmi velikom radošću dočekao i primio. Odmah čim jih sveti Otac popitao o dakle su, puštio jih, da mu poljube noge i ruke. Zatim je grof Stollberg pružio pouzdanicu Svetomu Ocu u nimačkom jeziku sastavljenu, štano ju Nikola biskup Luksemburški tumačio u francuzkom jeziku. Posli toga sveti Otac reko je jedan kratak, ali pun duha, govor, u kojem jih svituje, da i odsele budu virni svetoj Stolici, i stalni u molitvi. Medju drugimi stvarmi kazao jim takodjer, da je do sad navadno u crkvi svetoga Petra misu čitao, ali sad zbog ovih razbojnika ne smi se usuditi tamo misu čitati, jerbo bi to pogibeljno bilo ne samo po njega, nego i po puk. Zato veli dalje nemrli Pio morao sam u kapelici misiti, kao što ste i sami vidili; al opet i sad sam nekoliko svića blagosovio, te onda svakomu poslaniku pruži po jednu lipo nakičenu sviću. Posli izadje sveti Otac s ovim društvom u vrt svoj, da jim pokaže, gdi se on šeta od kako su talijani u Rimu; tu papa zapovidi jednomu slugi, da naranča nabere, što ovaj čim je izvršio, metne naranče prid svetoga Oca, on pak dade svakomu po jednu. Konačno odvede jih u knjižnicu Vatikansku, i prije nego li se s njimi oprostio i razstao, dao im još jedanput svoj blagosov.

Puk u Rimu i u svoj državi papinoj pokaziva svoju nezadovoljnost svaki dan sve to veće, nu mislim, da će još i većma pokazivati, ako ova talijanska vlada ostane jim još dugo na vratu. Jer dok pod papom bijaše, poreza tako rekuć istom su štogod plaćali, a sad moraju taki velik porez plaćati, da siromaki neznadu, što da rade, jer jedva jedvice mogu krvavim znojom svakdanašnji kruh pribaviti, k tomu je i hrana skuplja. Pod papinom vladom nitko nije bio obvezan vojnikom biti, nu sad mora svaki bez iznimke ramena pod puškn metnuti. Ne žale ovde samo matere kao kod bunjevaca, kad jim sinove u katane ponesu, nego i mladi momci svi su ti kao ubijeni. Rimljani su naučili samo po kući se šetat, al ne telećnjak na ledjih nosit, zato jim je ova naredba nenaruku i neobična.

Rim 21. Veljače 1871.

Bariša Matkovich.

NOVOSTI.

— Preuzvišeni Gospodin Ljudevit Hajnald, kalački Nadbiskup — prvim parabrodom

koji je ministerialnog povjerenika dovezao, da onima koji su poplavom dunavskom u eskudicu pali jistbine dieli, u Peštu odplovio: da u vićanju velikašah, i osobito katoličke autonomičke skupštine učestvuje. U toj skupštini će se odlučiti došastja sudbina crkve rimokatoličke u ugarskoj, i poleg našeg mnienja zajedno postaviti temelj budućnosti ugarske. Svaki dakle komu ove srićna budućnost na srcu leži — treba da se revno Bogu moli: da se različita mnienja u spasonosnom osnovu ujediniti mogu — na kojem bi se i duševno i stvarno blagostanje gradjanah nanitilo, mislili se gdje koji kako jim drago, ipak ostatće nepobitnom istinom: da je samo viera kadra oživotvoriti društveno tielo, košto njeno manjkanje u tom i najkripiji život umoriti.

— Hvala Bogu vode koje su od 12 selah hatare pokrile — prilivaju se natrag u Dunav — nadamo se: da će županijska oblast sve sile izviti: da se narušeni nasap popravi — mnogi misle: da bi se ova nesgoda odstranila bila, da je ova oblast na miestu u sried okružja stanovala, radi toga kalačka intelligentia petitionira: da se okružna uprava županijska u kalaču kao miesto po naravi odlučeno primisti.

— Francuska je sklopila mir al mal ako nije takvi koji će joj biti vrilom nepristana nemira: pet i dio Lotringe s tvrdjavama Metz i Thionville, i svu Alsatiu — van Belforta gubi, pak još na to platja pet milijarda franakah naknade troška, kojeg su nimci i dosele iz njena žepa vadili jedan milijard valja još ove godine, a ostale za tri godine položiti. Kremieux bivši ministar u mah je 100,000 franakah položio i reko: ako razmirno tako bude svaki francus činio — to će dušmani francesku skoro izprazniti, 30 hiljadah nimacah je 1-og Ožujka slavobitno u paris unišilo Bavarci sasi i Vürtemberžei vojna kod francusah navlastito omražena.

TRGOVINA I OBRTNOST.

Kako smo se nadali, počima se izpunjavati, na nimački piacah podiže se cijena rane, ne samo zato što je sad potrebna već što je po francesku nesgodan izgled i na došastju godinu, buduće da zemljišta nisu posijana.

Cinjenik Peštanski 4. Ožujka. Vuna. Prošaste nedilje nije mnogo prodano 150 maži sridnje finie na stranu — 100 Erdeljske cigaje cijena ostalaje prijašnja. Ugovor je učinjen na csornanske opatie vunu 300 m. 100 fr. 1. Dukat na stranu. Baruna Orezy 120 m. 132 fr. Gr. Bombellesa 60 m. 140 fr. Šomogjsku 80 m. 150 fr. 1/2 duk. Dörjanu 100 1/2 duk. — Svinji iz okoliša 27 — 28 1/2 nov. Bečki 28 — 29 1/2 n. Za iznos 30 1/2 — 30 3/4 n. — Repca nova 15 3/8 fr. 150 fnt. Stara prve vrsti 17 1/2 fr. — Mast. Za Ožuj. i Trav. 36 3/4 fr. bez suda — za sada 38 fr. sa sudom iz okoliša 35 — 36 fr. finia 37 1/4 — 37 3/4 fr. — Slanina poleg kakvoće 28 3/4 — 30 fr. varoška 33 1/2 — 34 1/2 fr. dimljena 36 — 37 fr. — Loj ko prije. Šljive, maloji ima na piaci bosans. 14 1/2 — 15 fr. istu 13 daju. Med slabo se prodaje 30 — 31 fr. i to cidjen — u satima ga neima. Vosak rosnovski — 105 — 106 fr. Erdeljski 101 — 104 fr. Šišarice slabo su prodavane, štoji ima to su iz Srbije, trgovci čekaju bolje vrsti, jedan manji dio višji od sridnji prodan je po 17 fr. 2 1/2 prve vrsti 18 — 18 1/2 fr. — Diteljine nebvši ugarske kupovana je franceska 52 — 55 fr. magj. 36 — 45 fr. crvena 40 — 42 fr. poleg kakvoće. Vika bükköny 4 1/4 — 4 1/2 f.

mirov. austr. Muharika 5 1/2 fr. aust. mirov. iskali davalisu 4 1/4 — 4 1/4 fr. Paprika utučena po kakovci 14 — 18 fr.

CINA RANE.

Pešta, 4. Ožujka. Žito. Banatsko. 83 fnt. 5 fr. 75 — 85 n. 87 fnt. 6 f. 20 — 30 n. tisansko, 83 fnt. 5 f. 65 — 75 n. 84 fn. 5 fr. 80 — 90 n. 87 fn. 6 f. 25 — 35 n. Pest. 83 fnt. 5 fr. 65 — 75 nov. 84 fnt. 5 fr. 80 — 90 n. 87 fnt. 6 f. 25 — 35 nov. biogr. 83 fnt. 5 fr. 65 — 75 nov. 84 fnt. 5 fr. 80 — 90 n. 87 fnt. 6 fr. 25 — 35 n. bačko. 83 fnt. 5 fr. 60 — 70 nov. 84 fnt. 5 f. 75 — 85 nov. 85 fnt. 5 fr. 90 — 6 fr. 86 fnt. 6 fr. 10 — 15 n.

Baja, 4. Ožujka. Žito 83 fnt. 5 f. 80 n. srid. 80 fnt. 5 f. 70 n. Napolica 78 fnt. 4 f. — n. srd. 76 fnt. 3 f. 90 n. Raž 76 fnt. 3 fr. 40 n. 75 fnt. 3 fr. 30 n. ječam 66 fnt. 2 f. 40 63 fnt. 2 fr. 30 n. Zob 44 fnt. vrd. 2 f. — n. 42 fnt. 1 f. 90 n. Kukuruz 90 fnt. 2 fr. 60 n.

NOVIE VIESTI.

U Reihsratu Bečkom želi li bi znati: šta kuva ju ministari, al ovi zastupnikom nimačke povrže odvratjaju: pokažite najpre vaše varivo. Ministari misle da će se vriemenom i austrijski nimci s njihovi načeli izmiriti.

Englezi razumivši gorke uvite pod kojimi dadoše prusi mira franceskoj — počima ju se stiditi, štosu dosad s krštenj rukuh gledali — no s koroće se i kajati.

Više zastupnika republikanskog duha u Bordovu polažu jvoje ovlaštenje i prosviduju — odciepljenju El-sasa i Lotringe Prus veli: da je mir sklopio — mal ako nije otvorio vrilo neprikidljiva nemira.

Prus je bratinski ruskom Caru izjavio hvalu što se po prijatnom vladanjem ruske ratno polje nije i na više strana razastrla — na štomu ruski car čestita što je mir srićno sklopio. Mal ako se neće skoro pokazati cijena tog bratinskog odnošaja, Bog bi dao da ga Austro-Ugarska neplati.

Bismarck kani franceskoj još i neki obrtnički i trgovački ugovor na vrat obisiti — po kom bi nimci bez carinarastva — ili samo malena svoje ruko — tvorje i proizvode u francesku unášali, i tako za cilo svu krv iz tiela franceske izsisali, al g. Thiers neće da uz taki ugovor pristane koji bi životne žile naroda franceskog podsikao — ustrojenje ugovora za mir vršiće se u Brüsselu. Nimci su iz Parisa 3-eg Ožujka išli.

Familia Rothschild — vića u Parisu kako bi mogla što prije to 5. milijarda franakah izkupiti — da se franceska od obsade pruske oprosti.

Thiersu na srcu leži da se okružni savetnici na novo biraju, valja za izbor Orleanske dynastie ljude pripravljati, mal ako po republiku neće izpasti — u Thiersu, ko kada se jagnje u obranu vuka prida.

Visina vode Dunavske.

Pešta, 4. Ožuj. 10' 9" nad.
Kalača. Gledamo na suho ko Kolumb na Oceanu. Vrieme je krasno — al noćom mrzne.

Poruke uredništva.

Beč: G. J. K. prispiloje. — Bač: Bratu — došlo je — na pitanje odgovoriću.

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

ŠOKICI.

Djevojčice Šokice! — mila moja sele!
Amo lice, ljubice! — i te ruke biele!
Da ih ljubim, — da ga grlim,
I ciovom duha vrlim
Probim neba strele!

Nježne su ti ručice — nejaka djetenca,
Volim tebe, božice! — ljubavi prvenca;
Čista si mi, mila si mi
Medj dievami slavjanskimi
Ko vrelo kladenca!

Pruži Šokcu ručicu — i srce ljubavno,
U duši te, u srcu — nosim već odavno!
Dopusti mi rajsko lâne
Da mi s tebe sunce svane
Radostno i slavno!

Ta budi mi vijerna — i milena druga
Od vjkada djedjerna vilo bačkog luga!
Da mi pjevaš i sokoliš
I na domku čedo voliš —
Što ga mori tuga!

Prostrano je srdaše roda svedjer moga,
Ogrijaj me sunašce jarko srca tvoga!
Ljubit ću te, grlit ću te
Razkidati lance ljute
Roba slavjanskoga!

Blaž.

BRAĆO ŠOKCI I BUNJEVCI!

Ujedinjenje Slavena na polju prosvete jedna je od glavni vladajući misli, koja se svudi rasprostire, i kojom se bave svi naši naučenjaci, uvidjajući kako je to po nas nužno u svakom pogledu. — Pa jesmo li što bliže toj plemenitoj celi koraknuli? vrlo malo! — još se mi tudjimo jedan od drugoga, još nećemo da priznamo da smo jednog plemena, braća da smo, te da nam valja ruku pružiti, sjediniti se i tako spojenim silama odupreti se onim zlim senkama, koje nas plaše i od mete odbijaju. Ali daće bog i nama pa nećemo valjda ni mi ostati zaslepljeni starim neprosveštjenjem, nego će mo i mi za vreme pružiti ruku toliko obožavanoj prosveti; neće nas valjda uvek ostali jevropski narodi kao poslednje, exnarode, kao izmetke čovečtva smatrati, već treba da vide, mi valia da im dokažemo šta su ujedinjene sile, srašćeni duhovi vascelog slavstva vredni učiniti: zato nepočasimo časa koji nas općoj prosveti vodi; netudjimo se više, već uzmimo na um svaki pokret koji se u ma kojem narodu ukazao, a osobito budnim okom pazimo one pojave koji se u slavskim plemenima sbivaju, te se paštimo da ih svojimom učinimo. — Ovde na jugu ima nas Hrvatah, Srbah, Bunjevacah i Šokacah koji jednim jezikom govore, i koji se medjusobno lako razumeti mogu; (samo kad hoćeju!) ti isti narodi treba u toliko više jedan na drugog da paze i svaki korak broje, da nebi kako jedau za drugim zaostao. Tako medju Srbima ukaza se opet jedan znatan pojav, jedina zvezda na celom jednom nebu, a to je — „Zmaj“ list za šalu i satiru, koji je svoj let za kratko vreme morao obustaviti zato, što su ga iz pažnje

izgubili, zato, što ga tako slabo materialno potpomagahu, — ko? — mi svi! No krepka nada, da će sade možda dragovoljnije primljen biti i uverenje da će pored toga svome rodu veliku uslugu učiniti — pobudilo ga da iznova u život stupi. A da vidite ima ih koji priznaju vrednost „zmaja“ te su pohitili da ga sebi nabave, a ima ih i taki dosta (na žalost), koji o njemu neće ni da čuju a ovamo neznaju zašto; tudje se svoje sopstvenosti a nepitaju da li je to celishodno ili ne. A možete mi verovati i to, da n. p. odemo ma u koje naše selo, varoš i da iz svega grla viknemo u plavo nebo: zmaj! zmaj! — istrčalo bi sve selo, varoš da ga vide; mlogi bi ostavili ugrijani krevet i najbolji zalogaj, pa bi bezobzirce jurnuo da vidi jedareda to — u obraženo čudovište; a ovamo kod toliko dokazivaaja, kod toliko obavešćavanja šta je „zmaj“ i koliko vredni nećeju ni nekoliko novčićah da žrtvuju, sebi žrtvuju, te da ga si nabave, po da vide šta je „zmaj“; ne ono idealno biće, već ovo stvarno, koje se preduzelo da rasplaši škodne mane i zle običaje, koji su se u našem narodu ugnjezdili. Ali našim ljudma neće nikad za strašilo služiti, šta više još će se s njime šaliti (i ozbilno) i daće mu povoda da se nasmeje kad ga može biti životne brige pod sebe vrgnuti tele; pa i to treba da zuamo, da nam to jedinac u blizini, naš opći jedinac, koga treba svi jednako da volimo. Zato braćo koji se u ćirilici razumete, nežalite ono nekoli koliko groša na potporu svoga dobra; udostojite ga vašeg saučeštja — te se na njega pritplatite. Cena mu je na celu godinu 4 frt. a na polak 2 frt. a. v. i izlazi će dvaput u mesecu (15 i poslednjeg dana); pritplata se šilje pod adresom: Administration „zmaj“, Wien, Alsergrund.

Držim da bi izlišno bilo da ga braći još više preporučujem našto? tu on nam je jedini u toj struci, dakle se može pritpostaviti da mu mane ne može biti, a koliko on samo — obećava vidi se iz prvog broja, koji je „za ugled“ izaslat bio. P.

Baja, 25. Veljače 1871.

BUDIMO ZADOVOLJNI S ONIM STALIŠOM U KOJIM SE NALAZIMO.

5-i se je htio ženiti! Kralj i ovoga želju izpuni. Naš nezadovoljni mladenac na način vitrogonjah, kod ženitbe pazio je na brzo prolazeću lipotu, nije on mario da dobije drugaricu virnu, koja će obdržati one kod oltara obećane sa zakletvom potvrđene reči: u svakoj nevolji, do moje i tvoje smrti; samo nek je lipa. Skitala se ona noćjom amo tam, poštivala svoje starije ili ne, sprovadjala ona govore, kakve mu drago; jel čedna jel skromna to nije pitanje?! samo nek je i opet velim lipa?!

Izprosi si on u selu najlipšu divojku, tako zvanu: Nehajnicu Katu. Kata nije htela poći za našega mladenca, on bo joj ni malo nebiše po čudi, ali što će? mora: volja je kralja ta se pak izpuniti mora! Brzo prolazeće vrime nestaje, s vremenom projde i godina! dok se svršši godina, al evo pokuca, kod mladenacah kralj; stupi prid mladoženju terga upita? kakoje sa svojim angjelom, od koje je rekao da ako ju zadobie, da će biti zadovoljnii od istoga kralja! Nemoj mi čoveče bio ti makar tko od moje žene divaniti; al ako već i divaniš od nje nemoj ju angjelom nazivati, nije ona to; ili ako i je a ona je između onih koje je Michoil nadangjev iz neba vlastju svevišnjega izagnao! jedan od crni. I tu kako mi se vidi nije ni ovaj zudovoljan, a želja mu je izpunjena, dobio bo je ono što mu je srđce zaželilo.

Deder da vidimo zadnjega, ovaj je tako ništo iskao što se veoma dobro čini, možebit je ovaj od ostalih zadovoljnii?! Ovaj reče kralju da bi sritan znao biti kad nebi mu poglavarstvo zapovidalo, kad mu nebi tribalo daci ili harač plaćati; pa ipak pokraj toga ipak nebi nikada dobio executiu! Ovo nemogaše kralj bez ukore slušati, ter reče čoviku: Čoviče pisano je u sv. pismu: „podajte cesaru, što je cesarovo a Bogu što je božje“: Medjutim budi i tebi po volji tvojoj, možebit ako ti se izpuni želja ti ćeš biti zadovoljnii no što si sad! Čovik naš iz prvog kraja mal ne puče od radosti; al kako ne on sam biae u ciloj kraljevini jedini koji nije imao nikakov poglavarstvo: kano takvi nije morao plaćati porez, a ovamo mogao je činiti što mu je volja, nitko mu nije mogao braniti ništa, imao bo je povlasticu od samoga kralja. Na kratko vrime iza ovoga blaženstva, dopade se jednomu od njegovi komšia oteti od njega jedan komad zemlje, i to od njegovi najbolji oranicah; drugi otme drugi komad zemlje, a to baš od one: koju njegova obitelj od pamtivika uživaše kanoti vlastitost; treći mu čovik otera goveda i konje; a to na taku brzu ruku idjaše sve, da se naš blaženstvo uživajući čovik uplasi; u zabuni svojoj kud će? otidje brže bolje poglavarstvu, ter obtuži krivnike, što su mu zlo počinili, zemlje i blago po otimali. On poglavarstvu na ovaj način govori: Kneže deder molim te vidi samo: što samnom počinise moji komšije; ne nisu to komšije, to su lopovi i tati jer mi po otimaše imanje; to ja nemogu trpiti, no sam došao k tebi, da te lopove kaštiguješ i pedepsaš! inače zlo po te, ti znaš da sam ja u milosti kod kralja, ako mi nebudeš po pravici sudio teško tebi i tvojoj duši!

Poglavar sa svim hladnokrvno sluša riči prid sobom stojećega čovika, pak mu sa svim tiho odvrtača. Čoviče što ti želiš od mene? ti želiš da ja tebi sudim, jel istina?! a znaš ti što i kakvu si ti milost molio od kralja?! ti si ga molio za milost da budeš bez svakoga poglavarstva! ja sam poglavar ja sam postavljen od svojega starešinstva da mir red u občini obdržajem; nu ta moja vlast ne tiče se tebe; ti si iznimljen vrhu tebe nemam nikakve vlasti, ja ti suditi nemogu, idi čini što ti je volja i traži si ondi pravicu di ju misliš najti sovimi ti izjavljam da ja nisam tvoj poglavar; ti bo neplaćaš porciu ti si u i od saćeg iznimljen s Bogom? Hola kako mi se vidi ja sam od svakoga ostavljen, samnom može svako činiti što mu je drago; a to sve zaoto biva jer nepriznajem starešinstvo i što neplaćam porciu. Ne neću nija od sele da budem iznimka; ja ću odsele prvi biti, ako je iole moguće, kod izplaćivanja poreza, ja znam sigurno da neće kmeni dojt odsele exekucia volim ja platiti porez pak u miru živiti, nego nehajajuć za poglavarstvu i daci, bit izvrgnut kojakvima tatima i pustajama, pak još na poslidku i nemoci tražiti pravicu.

Mili moji čitaoci, ovo što sam ja u ovom mojem kratkom pisamcu naveo, to je samo jedna pričica, jedna pripovist; ali što? nezaderžaje ona u sebi mnogo istine? Zar dan današnji, nema na ovome svitu, mnogo takovi neharnikah, kojima niti triba Bog, niti kralj niti poglavarstvo; koji misle da su oni poglavari da bi sve sa svim drugačie bilo?! je je bilo i ja velim drugačie; ali jao po one kojibi pod takvim poglavarstvom živili. Oni koji vele da je sad velika dacia, da postanu poglavari, i krv bi kukavni podložnika izpili kad bi im moguće bilo!! il možebit nemamo takvi tužni primerah dosta?! Meni se poleg moje navedene pričice vidi, da je najbolje za čovika, ako se s onim štaljšem u kojem se nalazi zadovolji; nek svaki stanja svojega dužnosti točno obavi „ostala će du mu se nadodati od ozgora“ veli poleg riči svetoga pisma. P a š i ć.

UČITELJ SA SLOVNIČKOM ČITANKOM U ŠOKAČKO BUNJEVAČKOJ ŠKOLI.

(Dalje.)

Znanosti izobrazavaju mladež, zabavljaju starost, kite sretni položaj, pružaju u patnjah utočište i utehu, razveseljavaju kod kuće, neprēče nam na polju, prinocuju, putuju i rade s nami.

Cicero u govor. za Arch.

Valjanost pučke škole sačinjava poglavito valjani učitelj. Pa buduće, da učitelj nosi u ruci najdragocenije blago miloga nam naroda i domovine, zato i kanim nartom koju prosvoriti o učitelju s gledišta šokačko bunjevačke škole.

Nepobitna je to istina: da nam je vrēme dobrim u včtar projurilo, a mi skrstitima rukama zaostadosmo za vrēmenom, a ne ono za nami. Zaostadosmo, jer bijasmo nesvistni kano maleni neshvatajuć svoju korist. A sad, dočim glasom naprēdnoga duha iz nesvčtice prenosmo, ujedno puče nam medju očima i spoznasmo, da bez valjane obuke neima razborite triznosti i samosviesti; neima temeljna znanja niti dobra vladanja, a po tom niti uzoritih značajah krasne kriposti. Indi prva i najnuždnia nam je dužnost, voditi mladi naraštaj u naručaj kriposti, u hram slave i vikovite srēće, gdje se unaša svčtlost u um i srce dčtce nam. A u tomu vodjenu na znamenitomu

mčstu stoji prvo učitelj, koji da nam milu mladež srećno dovede k žudjenomu cilju, trēba da ima k tomu sbiljne volje, čiste naše rodske ljubavi, potrebne znanosti i dovoljna ugleda.

I. Učitelju trēba rekoh, da u ovakom važnom poslu ima sbiljne volje oboružati se valjanima i shodnimi sredstvi, kojimi se samo može dovinuti do vrhunca uzvišene zadaće. A ta su sredstva: vrstne knjige spadajuće u područje njegovo, koje trēba voljom proučiti, te na samo, da što u tudjih knjigah nadje, stim obogati svoj znanstveni krug, ponoseći se kano pustim nakitom tudjega perja; već trēba da iz petnih žilah t. j. iz svih duševnih silah uznastoji to sve valjano prisvojiti, čistom slastju začiniti, te što bolje obaviti taj plemeniti poso uzgoja i ljubavi, kojeg njegovima rukama, kao najdragocenie blago prave srēce i blage budućnosti izruči Bog i naš mili rod. Inđi, voljno ima proučiti ne samo razvitak i radnju čovečih silah, nego i mladeži nam sposobnosti, nagnutja i navade na pose kao drugu svoju knjigu. — Rečju: učitelj nam trēba, da napuni svoju svetiljku uljem truda i iskustva, tek da mladom naraštaju, koj je izručen njegovoj brigi, prednjači i svitli svitlinom prave srēce korakom k boljoj budućnosti. To je uvjet, bez kojega nikad, nikud i nista! Jerbot, ako svēto, što je u tebi, tmina je, iste tmine kolike će biti. ¹⁾ Tako je i nije drugēie! „Zezla se lome, oružje zahrdja, junačka mišica iztrune, što se pako kano svetinja u duh i srce metne živi včkoma.“ ²⁾

„Mladost žitja jest prolētje,
A mladež je nježno cvētje
Našeg roda srēd gradine.
Pak mu trēba mnogo njege
Mnogo znoja
Kod uzgoja,
Shodne hrane
I obrane
Oda strastih — žarke žege —
I od njine
Olujine
Od medljike — trovne rose —
Zli izgledi što nanose.“ —

II. Trēba, da nam učitelj posiduje pravu i čistu ljubav prama narodu, kojega su milenčad (dētca). A ovo čisto rodoljubje ima se prēlivati iz grudnih učiteljskih u nježnah srdaščah dētce, po kojoj se imaju sljubiti svojinom. Dētca što prigrlje i obljuje u mladosti, to čehu čuvstveno njegovati i poštivati u starosti.

Za primer nek nam bude Nēmac, koji nada sve cēni i ljubi prosvjetu puka svog, za čeg on žrtvuje pako, jer ga na to nuka rodoljubje, pa zato i bere najveću slavu na političkom i znanstvenom polju.

Da nam se pako dētca sljube svojinom, trēba im prēdavati sve shvatljivo i zanimivo, osobito povjestničke dogadjaje njihova naroda, što rado slušaju; a potom probuditi im u srdaščih ljubav prama svemu što je njihovo. A ta ljubav budi se u dētetu po čuvenju, ter ono samo ljubi što je čulo, što je naučilo poznavati. Pa zato u Franceskoj, Švajcarskoj i Englezkoj utuvljuje se u pučkoj mladeži poviest njihova naroda, pa se strogo pazi, da ju dētca nauče; gleda se na taj predmet više nego ikoji drugi. A to je živa istina: da što dēte nauči i pri-

¹⁾ Mat. 6. 23.

²⁾ Ivau Müller.

grli u mladosti, to kao svetinju svoju ljubi i štjuje u starosti.

„Na mladjima sviet ostaje!“

Naša rēč nam voli tako.

Mladost pravac daje

Il na dobro il' naopako;

U mladosti što se goder skupi,

U starosti od tog s' neodstupi.“

Uslēd ove istine sad nek mi odgovori savkoliki naš rod. Zašto su nam roda sinci, koji su prošli kroz školu, a ponajviše književnici izrodjeni i nevjerni svojoj krvi, svojoj majci i svemu narodu? Zašto se mnogi tudje svojine i odricaju narodnje svetinje? Zašto se narodnim ponosom nepono se, već se beznačajno svojine stide? — Zaoto, jer pravo nepoznaju sebe, a po sebi niti narod; — jer neimaju ljubavi, a neimaju jer u školah u nedužnih srdaščah im nitko nije ulivao; svoje nisu čuli dakle nit obljubili, a što neljube, to neznadu ni štovati. ¹⁾ Živ sam svēdok tomu: da je po nagonu klete sudbine baš mnoga učiteljska (tudjinska) ruka kako u pučkoj, tako u visjoj školi tu svetu po Bogu i po naravi prirodjenu nam ljubav drzovito trnula; pa gle i zbilja postadosmo beznačajno duhom i srcem tudjini. Nu, nije ni čudo! Jerbot:

Kakov vodja — takov hod,

Kakvo sēme — takov plod. —

Omrazismo se tako rekuć sa svojim i prigrlismo sve i svačije, a prostakinja blaga, bunjevačka majka gledala je i još gleda nas na svoje oči, poznajuć nas zar samo još po imenu, al po glasu ne! ²⁾ — Gdē nam je rodoljubje, triznost i samosviest?! A bez toga, sada najedanput uzporediti se s drugimi narodi i mladežom zaigrati kolo po svirki školskoga zakona, o vrlo je to mučno! — Pa gle! tomu se sada slavno zomborsko vieće grohotom smije. Tako je:

Iz mutna oka — mutan zor,

Iz bolne glave — smutjen zbor.

Dētca su nam kano nedužna i nevina srdašca izručena učiteljskoj brigi; a izručena su: da se po njemu usavrše u svemu, što je lēpo, dobro i plemenito. „Dēte u krugu roditelja sprovede do sedme godine, gdē mu se pojmovi i misli malo po malo razvijati začnu, ali sve na malu prostoru i na slabih temeljih. Tek što stupi u učionu, trēba da mu se po vještom rukovodstvu učitelja rad duševnih sila i dalje protegne izvan roditeljskoga kruga; trēba da se bolje naobrazi, da si pribavi znarosti i iskustva što će mu kao budućemu članu čovečanskoga društva na temelj služiti, da na mčstu, stvoriteljem si opredčljenom dobro i valjano radi, uzmožuje slavu božju, koristi čovičanstvu i domovini, a poslē ovoga života

¹⁾ Ležao je, i ležat će svaki narod u robstvu, dok nespoznade, što je narodni ponos! reče Dositej Obradović. A tako i jest! Narod takovi biva tromim truplom bez duha i života, te postaje Čutkom svačije igre.

²⁾ Sad baš skoro dodje jedan (rodom iz Z. dakle rekao bi, da bi bio bunjevac) i nastani se službeno u gradiću B. Sastane se s njim moj sudrug, te dočim čisto bunjevački govori, upita ga smirno: jeda li je bunjevac? Al gle čudna odgovora od čudnoga! U svojoj službenoj kašketi razčupa se slabičak te u svoj kukavštini strastveno i osorno reče: „Da znam, da mi koja žila kuca bunjevačkom krvju, i nju bi prēsiko.“ Eto ti:

Iz prazne tikve pravan zvek,

Kakva ptica, takvi jek.

A takovih zmijurinah mnogo je već u svojim njedarah odhranila ta jadna, bunjevačka majka, kojoj sad živo grizu srce i truju joj blagu krv.

da se spasi.“ — Nječnu ćud lahko je plemeniti, reče mudri Seneca.

Od djeteta možeš učiniti što hoćeš, dat mu obraz i nadahnuti ga duhom kakvim hoćeš. Nu to sve nije prepuštiti učitelju (osobito sumnjičavu), da nam djetecu kano najdragocnije blago u uzgoju i nauku kroji i prekrojiva po kalupu njegova duha. Učiteljova je glavna i sveta dužnost (na koju je strogo paziti), da nam djetecu odgojiva prama značaju i smieru naroda nam, kojega su djetca. A taj smier naroda nam je najpervo: da učitelj naš, koj treba da bude zbilja naš ne golim imenom nego duhom i srcem; te kao takvi da uljiva u ćut gojenčadih ljubav prema svemu, što je njihovo i što je pravo i pravedno, da nam djetecu vodi ne samo do umstvovanja, već i do osvidoenja svoje svēsti, da nam tako djetca vremenom kano ćudoredno značajni ljudi³⁾ budu postojano slēdili ćinom zdrave zakone uma i svēsti. A svemu tomu veoma pripomaže naša povjestnica,⁴⁾ koja nam djetecu uči i upoznava s prošlostju našega naroda. Povjestnica rekoh, ako se djetci predstavljaju i predaje razumljivo, zanimivo i shvatljivo, vele s dopadnostju to slušaju; želja im se probudi za daljrim ćuvenjom i povjestničkim ćitanjem, a kašnje, kada ostave školski krov, o svemu ćehu bolje razmišljavati i domislitise. A po tom probudite se u djetci ljubav prama svojoj narodnoj povjesti, oživit će jim se duh na hrabra, kripostna, bogoljubna i slavna dēla.

„Vrtlarah nam dobrih treba,
Ko svakdanjeg kriška hleba (kruha),
Što će znati
Njegovati
Omladine cvētte drago —
Našeg roda skupo blago :
Što će znat ga zalivati
Vodom ćistom, vřela živa ;
Svete vjere — Krsta Boga,
Što se na tom sva osniva :
„Ljubi Boga
I brata svoga ;“
Koi će znat mu davat hranu,
Gnoja dobra i obilna :
Oj! jezika preumilna,
Kog sanusmo majke u mlēku,
I pram kog milinja teku,
U tih mudrih posloviceh
I nebrojnih tih pjesmicah. —
Koj' će znat ga poduprti
Upiraćem ćvrstim jakim —
Novije i starodavne
Povjestnice naše slavne,
I svih starih pravah njenih
Krvju predjah nam stećenih.“
(Slidi.) Baćvanin.*)

GAZDALUK.

J A R I C A.

Rodjena od pšenice ćistog žita — koje se u jesen sije al se ovim ni po kakoći ni po kolikoći neda uzpore-

³⁾ Danam budu najprvo značajni i rodoljubivi Šokei i Bunjevci, a ne izrodjeni, privrtljive kukavice.

⁴⁾ Povodom štivah u Slovnickoj Ćitank. : štiva 33. 36. 85. 86. 87. 88. 89. 91. 92. 93. 95. 96. 97. 98.

^{*)} U prijašnjem Br. falićno je drugo ime podpisano.

diti. Zato ju gazde samo onđla siju — kada se sjeseni zakasnali, i sve svoje zemlje posijati nisu dospili; ili taki veliki gazde koji su svoja zemljišta već po vrsti simenja razdielili : jarica je dakle navadno nužde drugarica, ona zemlju nepopravlja, niti lice gazde razveseli al što nije u navadnom to može biti po gazdu koristno u vanrednim vriemenu — košto je i prošaste godine bilo poznatoje da su gazde u svih poslovih zaostali i sijanje nisu svagdi doveršiti mogli, za takve dobro može izpasti — ako će zemljišta za Ćisto žito odredjena jaricom posijati, jel nađa je: da će rana i ove godine u cieni ostati, Francusko-nimaćki rat mora tu posledicu imati, buduć je jesenas iz nimaćke silna mladež na bojno polje odvedena bila — ruke indi za poljodilstvo potriebne, košto i konji i volovi — dakle sve što obradjivanje zemljišta iziskuje, to je u rat otišlo, isto tako je i u franceskoj bilo, samo što je tamo još i ono štoje posijano bilo — potlačilo pogazilo i iztrlose, izgled je dakle na cinu žita prijatan. Al jarica tušta puta vara jel ako je vrieme nepogodno stigne — ostane neplodna, van toga treba joj mnogo vlage — pa dobro i to zrilim đjubretom natoreno zemljište, jel jarica buduć je u rodstvu sa žitom dugo vrieme potriebuje za razvoj — i sbog toga lahko pofali, jerbo neimavši zadosta vriemena na razvoj zatekne je veća vrućina — još nepodpuno izvijenu. koja ne obićeje podpomogat raztenje, već plodenje — odkud slidi: da jaricu u prvoj poli Ožujka u zemlju valja baciti, jel ako kasnie tamo prispie niti će dosta vlage niti vriemena na razvoj naći, pak će malo i vlata i klasa biti — van toga lahko i snitljiva postane, zato nije slobodno sijat je u taku zemlju — gdjeje nezrilo đjubre, jerbo premako nije odljućeno od ćega se sniet radja, al toliko je izkustvo doznalo : da se u slamavom đjubretu žilice raztila nesljube ćversto sa zemljom, pak vrućina ji dohiti — žilica omrtvi pa niti se raztilo može izviti, niti potriebnog soka klas da se naplodi — dobiti. — Al premako jaricu valja što ranie u zemlju postaviti, ipak dobro treba paziti : da zemlja nebude blatnava, jel i to su ljudi uvižbali : da se sniet rada i tamo spori, gdjeje ornica bila blatnava kad se sijala. Drugćie obhadjat treba s jaricom tako ko i s drugim žitom.
Ante Szabély.

SVASTICE.

PISAR MATIŠA, I ĆIĆA BARIŠA.

Pisar. Ćića Bariša, vićete sadanek meni kazat koliko duša imate u kući — koliko koje ima godina, koliko marve, i kake?

Bariša. Kakvomije drustvo? ja sam i Baba jasam košto vidiš glav i Šantav — a baba nema ni jednog Zuba — kogaćesine vraga pisat.

Pisar. Ovde nije pitanje jestel vi gluvi il Šantavi — i koliko baba ima zuba, negoje pitanje, kolikovam je godina i jednom i drugom, i kakaste Vire?

Bariša. Jasam se oženijo kadse Palić razlio jel kao momak na njem sam sino kosio sadanek razračuni — a i baba takije godina — a zakona sam tog što i tvoj Ćića. —

Pisar. Imatel još koga u kući?

Bariša. Nemam.

Pisar. Dašto kažu, da imate ukućanina?

Bariša. Jest istina da imam al toje Švabo.

Pisar. E pa zar švabo nije Ćovik?

Bariša. To sadanek prvi put ćujem.

K n e ž e v i ć.